

veure-la clara; no crec en tot cas en un nom propi (HERELLIUS), sinó en un compost o derivat del basc *iri* 'poble, vila', però la terminació em sembla dubtosa».

ERINYA

Poblet a la Conca de Tremp, agregat del municipi de Serradell i Toralla, actualment incorporat al del Pont de Claverol. Pronunciat *erinyà* (oït a algú com *irinyà*), 1957.

Apareix en el cens de 1359, grafiat *Arinya* (CoDo-ACA XII, 78), i es dona amb la mateixa grafia en un doc. de 1408: «--- Sosterres --- pendre deu en lo loch e terme de Salàs e tot ço que pendre deu a Toralla --- e Arinya e al mas de Sentprinyà ---» (Miret, *TemplH.*, 452).

Existia un homònim prop d'Avià i Clarà, al Berguedà, segons que es desprèn d'un doc. de 983: «Avià --- et in *Erenna* et in Merola ---» (Serra, *Pinós Mt.* III, 90) i un altre en el domini llenguadocià. Segons ens informa F. Hamlin (*Les noms de lieux du Départ. de l'Hérault*, Nîmes, 1988) *Erinhà* era el nom antic de St. Peire (Montblanc). Ens en dona aquesta documentació: «in villa *Iriniano*, ecclesia S. Petri» c. 1010; «villa de *Irignano*» 1116; *Erignanus* 1153, 1178, «territorio que vocant *Erignano*» S. XII (?), «de *Erignano*» 1232 etc. (s. v. *Erinhano*).

Aebischer, E.T.C., 209, relaciona *Erinyà* amb el NL francès *Eragny-sur-Oise* (Seine-et-Oise), format però amb -ACUM, citant-ne un ex. antic, *Eriniaco* a. 1119; altrament el nostre nom no es pot separar dels toscans *Rignano* (4 llocs) i *Rignana* (2 llocs) que esmenta Pieri, *Top. Arno*, 151.

ETIM. Es tracta d'un nom amb el sufix -ANUM, indicador de propietat. Aebischer, seguint la pista de Meyer-Lübke accepta el NP HERENNIUS (Schulze, 82, 282), que presenta diverses variants, com HAERENIUS (Schulze, 111), HERINNIUS (ib., 82) i HERRENNIUS (ib., 446), i Pieri parteix de HERENNA, -NNIUS (*op. cit.*, 151). No cal dir que l'una i l'altra base pot justificar *Erinyà*.¹ J. G.

¹ S'ha de notar la presència d'*Arenius* en una inscripció de Bensafrim, publicada en *Arch. Esp. de Arqueol.* XXVI, 1953, 121 (Schmoll, *Südlusitan: Inschr.*, p. 41).

Eriste, V. Grist

ERM

Apareix com segon element del compost *Sant Joan de l'Erm*, antic santuari en el terme de Castellbò (Alt Urgell) ja a la ratlla del Pallars, al vessant de la vall del Romadriu, ja existent en el S. XIII (*Gran Enc. Cat.*, s. v.), i esmentat en el *Spill* de Castellbò (a. 1518).

Perpetua l'adjectiu *erm* < ERĒMUS 'desert', 'deshabitat', 'inculte, no conreat'. JCor., 1963, anota *érm* 60

amb *é* tancada (resultat normal d'ERĒMUS) a Montnartó, però amb *è* oberta a Romadriu i a Rialb de Nog. (Pallars Sob.).¹

Hi ha notícies d'un monestir antic, de monges agustinianes, dit *Sant Joan de l'Erm*, dins el terme actual de Sant Just Desvern (Barcelonès), establert en el S. XIII, i encara d'un altre, també de les monges, d'ordre benedictí, prop d'Empúries (*GranEncCat*, s. v.).

Endemés, havia existit un indret *Sant Joan de l'Erm* prop de l'Espunyola (Berg.). Això ho deduïm del document de la donació de 907 per part de la comtessa Adelaida al monestir de Sant Joan de les Abadesses, del castell de l'Espunyola, el qual segons que s'hi diu «de meridie afrontat in fines quem dicunt de *Sanctum Johannem eremum*» (Monsalvatje xv, 51).

Segons indicis hom distingia entre *Sant Joan*, que va ser la seu d'aquest monestir, amb aquest nom i el lloc de *Sant Joan de l'Erm* més al Sud. El cas és que en un altre document de 923, on es fa la relació de la consagració de l'església de Sant Joan, prop de Serrateix «sita in pago Bergitano seu in villa que vocant Sancti Johannis antikuitatis» (sic)² (ib., 122.13), sembla entendre's 'vila antiga' i sembla referir-se al mateix lloc que *Sanctum Johannem eremum*: ço que suggereix que es tractava d'una vila deshabitada.

Hi ha raons per creure, doncs, que hem d'entendre pel qualificatiu *de l'Erm* la noció de 'deshabitat', 'desert': val a dir que és el significat més antic i originari d'EREMUS, que veiem usat de vegades en les obres de Llull (*DECat* III, 420b55) i no pas el sentit usual d'avui de '(terreny) inculte, desèrtic', que, en realitat, també es dona en la toponímia, com ara: *Camp d'elz érms* (a Lluçà-Sta. Eulàlia) i *elz érms* (a Vilafreser) (ib., 421a32ss.).

És molt possible que el *Sant Joan de l'Erm* de Berguedà, que era, segons els documents que trobem, més antic que els dos monestirs de monges, el del Barcelonès i el de l'Empordà hagués donat nom als altres cenobis, àdhuc potser al Santuari de Castellbò, encara que aquest sigui el lloc més conegut i de més relleu geogràfic. Sabem, en tot cas, que aquest darer lloc de devoció no es troba en terra erma, incapaç de cultiu.

Notem, a més, que EREMUS ha donat nom a diverses localitats en el domini occità, *L'Herm* en grafia oficial: a Ariège, canton de Foix, a Landes, canton de Dax, i a Lot (Meyrat, *Communes de France*, 883); i hi havia existit en el domini francès un monestir, *Saint Michel-en-l'Herm* (Vendée), ja documentat el 961: «coenobium S. Michaelis in Eremo» (A. Vincent, *Top. de la France*, p. 214, § 499) i un altre, *Saint Serin-de-l'Herm* (Dordogne), documentat el 1289 (ib.). J. G.

¹ Més sobre la qüestió del vocalisme d'*erm* en el *DECat* III, 421a15 ss. — ² Encara que digui «antiquitatis» deu ser error per *vocata antiquitus* 'anomenada antigament', com ho demana el context.